

TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ ÇEVRE DENETİMİ YÖNETMELİĞİ¹

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, çevrenin korunması için, askerî birlik, bölge, tesis, işyeri ve tatbikatlarda faaliyet süresince çevre denetiminin usul ve esaslarını; denetimi yapacak personelin, çevre yönetim kısmı ile çevre yönetim işlem sorumlusunda aranacak şartlar ile görevlerini düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik; çevre denetimi ile ilgili iş ve işlemleri, askerî birlik, kurum ve tesis komutan/amirlerinin yükümlülüklerini, çevre yönetim kısmının, çevre yönetim işlem sorumlularının ve denetimle ilgili personelin görev ve yetkilerini kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanununun 12 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Arıtma tesisi: Her türlü faaliyet sonucu oluşan katı, sıvı ve gaz halindeki atıkların ilgili mevzuatta belirlenen standartları sağlayacak şekilde artıldığı tesisleri,
- b) Askerî birlik: Kuruluşu, teşkilat, personel ve malzeme kadrosu ile birleştirilmiş, bir komuta altına konmuş, taktik ve idari bir bütün olan askerî toplulukları,
- c) Askerî bölge: Birinci derece askerî yasak bölgeler, nöbet yerleri, karakol, kışla, karargâhlar, askerî kurumlar, yerleşme ve konaklama gibi amaçlarla kullanılan bina ve mahallerin bulunduğu yerleri,
- ç) Askerî işyeri: Türk Silahlı Kuvvetlerince yurt güvenliği için gerekli faaliyetlerin yürütüldüğü işyerlerini,
- d) Askerî tesis: Askerî personel, tesis veya malzemelerin bulunduğu yer, depo, kışla, bina gibi yerleri,
- e) Atık: Herhangi bir faaliyet sonucunda oluşan, çevreye atılan veya bırakılan herhangi bir maddeyi,
- f) Atıksu altyapı tesisleri: Evsel ve/veya endüstriyel atıksuları toplayan kanalizasyon sistemi ile atıksuların arıtıldığı ve alıcı ortama verilmesinin sağlandığı sistem ve tesislerin tamamını,
- g) Çevre: Canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamı,
- ğ) Çevre denetim görevlisi: Çevre ile ilgili denetim yapabilecek ve 8 inci maddedeki şartları sağlayan kişiyi,
- h) Çevre denetimi: Askerî birlik, bölge, tesis, işyeri ve tatbikatlarda yürütülen faaliyetlerin çevre mevzuatına uygunluğunun, bu Yönetmelikte belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde kontrol edilmesini, değerlendirilmesini ve rapor haline getirilmesini,
- ı) Çevresel etki değerlendirmesi (ÇED): Gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları,
- i) Çevre kirliliği: Çevrede meydana gelen ve canlıların sağlığını, çevresel değerleri ve ekolojik dengeyi bozabilecek her türlü olumsuz etkiyi,
- j) Çevre korunması: Çevresel değerlerin ve ekolojik dengenin tahribini, bozulmasını ve yok olmasını önlemeye, mevcut bozulmaları gidermeye, çevreyi iyileştirmeye, çevre kirliliğini önlemeye yönelik çalışmaların bütünü,
- k) Çevre yönetim kısmı/çevre yönetim işlem sorumlusu: Çevre denetimine tabi askerî birlik, bölge, tesis, işyeri ve tatbikatların çevre mevzuatına uygunluğunu, alınan tedbirlerin etkili olarak uygulanıp uygulanmadığını değerlendiren, tesis içi yıllık denetim programları düzenleyen kısmı veya çevre yönetim işlem sorumlusunu,
- l) Çevre yönetim sistemi (ÇYS): Planlı ve koordineli yönetim faaliyetleri çalışma prosedürleri, dokümantasyon ve kayıt muhafaza sistemi olan sorumlulukları, yetkileri ve kaynakları belirlenmiş kurumsal bir yapı tarafından uygulanan ve amacı, çevre kalitesini koruyan ve/veya arttıran işlem ve faaliyetleri hayata geçirmenin yanında olumsuz çevresel etkileri ortadan kaldıran bir sistemi,
- m) Denetim planı: Denetimi yapılacak birlik ve kurumların önceliklerini ve hedeflerini belirleyen dokümanı,
- n) Dış denetim: Genelkurmay Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, kuvvet komutanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı ile Sahil Güvenlik Komutanlığının Denetleme ve Değerlendirme Başkanlıklarınca gerçekleştirilen çevre denetimini,
- o) İç denetim: Askerî birlik, bölge, tesis, işyeri ve tatbikatların çevre mevzuatına uygunluğunun, alınan tedbirlerin etkili olarak uygulanıp uygulanmadığının çevre yönetim kısmı/çevre yönetim işlem sorumlusu aracılığı ile değerlendirilmesi ve rapor haline getirilmesini,

¹ Resmi Gazete Tarihi: 24.07.2009 Resmi Gazete Sayısı: 27298

ö) Katı atık: Üreticisi tarafından atılmak istenen ve toplumun huzuru ile özellikle çevrenin korunması bakımından, düzenli bir şekilde bertaraf edilmesi gereken katı atık maddeleri,

p) Tehlikeli atık: Fiziksel, kimyasal ve/veya biyolojik yönden olumsuz etki yaparak ekolojik denge ile insan ve diğer canlıların doğal yapılarının bozulmasına neden olan atıklar ve bu atıklarla kirlenmiş maddeleri,

r) Tehlikeli kimyasallar: Fiziksel, kimyasal ve/veya biyolojik yönden olumsuz etki yaparak ekolojik denge ile insan ve diğer canlıların doğal yapılarının bozulmasına neden olan her türlü kimyasal madde ve ürünleri,

s) Türk Silahlı Kuvvetleri: Genelkurmay Başkanlığı, kuvvet komutanlıkları ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığını, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Denetime Tabi Askerî Birimler, Faaliyetler ve Yükümlülükler

Denetime tabi askerî birimler/faaliyetler

MADDE 5 – (1) Türk Silahlı Kuvvetlerinin bütün birlik, kurum, karargah, tesis, bölge ve işyeri faaliyetleri ile tatbikatlar dahil her türlü askerî maksatlı faaliyetler, çevre mevzuatı hükümleri doğrultusunda çevre denetimine tabidir.

Denetime tabi askerî birimlerin yükümlülükleri

MADDE 6 – (1) Denetime tabi askerî birimler; çevre mevzuatı ile usul ve esasları belirlenen;

a) Askerî tesis ve işyerlerinin faaliyetlerinden kaynaklanabilecek su kirliliğinin kontrolünü ve önlenmesine ilişkin hususları,

b) Atıksu arıtma tesislerinin işletilmesi ve işletilmesi sonucu ortaya çıkan atıklara ilişkin hususları,

c) Isınmadan kaynaklanabilecek hava kirliliğinin kontrolünü,

ç) Yağmur suyu hatlarının kontrolünü,

d) Deniz sahilinde bulunan tesislerde toplanan deniz suyu ve sedimentine ait çevresel verilerin, bir merkezde toplanması ve uzun döneme ait zaman serilerinin oluşturulması bakımından 30/5/1973 tarihli 1738 sayılı Seyir ve Hidrografi Hizmetleri Kanunu gereği, Seyir, Hidrografi ve Oşinografi Dairesi Başkanlığına gönderilmesini,

e) Endüstri kaynaklı hava kirliliğinin kontrolünü,

f) Askerî araç kaynaklı egzoz gazı emisyonunun kontrolünü,

g) Askerî birlik, bölge, tesis, işyeri ve tatbikatlardan kaynaklanabilecek katı atıkların, atık yağların ve tehlikeli maddelerin ve tehlikeli kimyasal madde ve ürünlerin kontrolünü,

ğ) Askerî sağlık teşkilerinden kaynaklanabilecek tıbbi atıkların kontrolünü,

h) Ambalaj ve ambalaj atıklarının kontrolünü,

ı) Atık pil ve akümülatörlerin kontrolünü,

i) Ömrünü tamamlamış lastiklerin kontrolünü,

j) İnşaat ve benzeri faaliyetlerden kaynaklanabilecek hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıklarının kontrolünü,

k) Askerî faaliyetlerden kaynaklanabilecek toprak kirliliğinin kontrolünü,

l) Gemi atıklarının kontrolünü,

m) Faaliyetleri sonucu oluşabilecek tehlikeli atıklar ve tehlikeli maddelerin kontrolünü,

n) Askerî birlik, bölge, tesis, işyeri ve tatbikatlarda, Poliklorlu Bifeniller (PCB) ve Poliklorlu Terfeniller (PCT) ile PCB içeren ekipman kullanımının kontrolünü,

o) Askerî araçlarda kullanılan benzin ve motorin kalitesi ile ilgili hususları,

ö) Askerî faaliyetlerden kaynaklanabilecek gürültünün kontrolünü,

p) Askerî tesislerde mevcut yüzme suyunun kalitesine ilişkin hususları,

r) Askerî faaliyetler öncesinde yapılması gerekli çevresel etkilerin kontrolünü,

s) Ozon tabakasını incelten maddelerin kullanımının sınırlandırılması ve kontrolünü,

ş) Askerî birlik ve kurumlarda bulunan bilgisayar monitörü ve televizyon gibi elektronik cihaz hurdalarının kontrolünü,

t) Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde yürütülen ağaçlandırma faaliyetlerini, yerine getirmekle yükümlüdür.

Görev ve sorumluluklar

MADDE 7 – (1) Çevrenin geliştirilmesi, çevre sağlığının korunması ve çevre kirliliğinin en aza indirilmesi için denetime tabi askerî birlik, kurum, tesis, işyeri ve faaliyetlerde aşağıda belirtilen hususlar uygulanır.

a) Mevcut teşkilat yapılarına uygun olarak en az üç kişiden oluşan çevre yönetim kısmı oluşturularak ve/veya çevre yönetim işlem sorumlusu belirlenerek Çevre Yönetim Sistemi oluşturulur ve sürekliliği sağlanır.

b) Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş özel veya kamuya ait laboratuvarlarda ilgili mevzuat kapsamında gerekli ölçüm ve analizlerin yaptırılması sağlanır. Sonuçların negatif çıkması durumunda gerekli tedbirler alınır/aldırılır.

c) Çevre mevzuatı kapsamında istenilen bilgi ve belgeler öngörülen sürede eksiksiz olarak sağlanır ve istendiğinde çevre denetim görevlisine ibraz edilir.

ç) Çevre yönetim işlem sorumlusu ve denetim görevlilerinin belirleyeceği eğitim planı ve programı doğrultusunda; personele çevre bilincinin kazandırılmasına yönelik yıllık eğitim/konferanslar planlanır ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla koordine edilerek eğitim verilmesi sağlanır. Ayrıca askerî okullar ile sınıf okullarında çevre sağlığı ve çevrenin korunması bilincinin oluşturulması konularında eğitimler, konferanslar ve etkinlikler düzenlenir.

d) Yıllık iç denetim programları düzenlenerek, çevre yönetim kısmı/çevre yönetim işlem sorumlusu aracılığı ile yılda en az bir defa denetim yapılması sağlanır. İç denetim ve analiz sonuçları dosyalanarak beş yıl muhafaza edilir.

e) Denetimlerde tespit edilen eksiklerin giderilmesi konusunda gerekli tedbirler alınır/aldırılır.

f) Çevre yönetim planları oluşturulur ve uygulanması sağlanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çevre Yönetim Kısmı ile Çevre Yönetim İşlem Sorumlusu ve Çevre Denetim

Görevlilerinde Aranacak Şartlar, Görevleri ve Eğitimi

Çevre yönetim işlem sorumlusu ve çevre denetim görevlilerinde aranacak şartlar

MADDE 8 – (1) Çevre denetim görevlileri ve çevre yönetim işlem sorumlusu olarak görev yapacak personelde;

a) Üniversitelerin çevre mühendisliği, kimya mühendisliği, kimya veya biyoloji bölümlerinden mezun olan ve/veya alanında lisansüstü eğitim yapanlara öncelik verilmek üzere fakülte veya yüksek okul mezunu olmak,

b) Personelin atanmasını müteakip; Genelkurmay Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı koordinatörlüğünde hazırlanan eğitim müfredatına uygun olarak Millî Savunma Bakanlığı (Savunma Sanayi ve Teknoloji Eğitim Merkezi – SATEM Komutanlığı) tarafından verilen çevre eğitiminde başarılı olarak belge almaya hak kazanmış olmak,

şartları aranır.

Çevre denetim görevlileri ve çevre yönetim işlem sorumlusunun eğitimi

MADDE 9 – (1) Çevre yönetim işlem sorumlusu ve denetim görevlilerinin eğitim plan ve programı Genelkurmay Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı tarafından koordineli olarak belirlenir. Bu kapsamda;

a) Çevre yönetim sistemi,

b) Çevre denetimi,

c) Ulusal ve uluslararası çevre mevzuatı,

ç) Uygun görülen diğer çevre konularına, yer verilir.

(2) Bu konular çerçevesinde, Millî Savunma Bakanlığınca (Savunma Sanayi ve Teknoloji Eğitim Merkezi – SATEM Komutanlığı) yıllık eğitim programları belirlenerek uygulanmaları sağlanır.

(3) Eğitim alan personel yapılacak değerlendirme sonucuna göre belgelendirilir.

(4) Denetim görevlileri ve eğitici personelin çevre denetimi ve çevre mevzuatı konularında eğitimini sağlamak amacıyla talep edildiğinde, Çevre ve Orman Bakanlığınca gerekli eğitim desteği sağlanır.

(5) Birlik ve kurumlarda görevli personelin çevre bilincinin geliştirilmesi amacıyla eğitim alan çevre görevlisi tarafından eğitim planlaması yapılır ve gerçekleştirilmesi sağlanır. İhtiyaç duyulduğunda eğitim planlarına garnizondaki diğer kamu kurum ve kuruluşları ile üniversitelerin ilgili bölümlerinden destek talep edilebilir.

Çevre yönetim kısmı ve çevre yönetim işlem sorumlusunun görevleri

MADDE 10 – (1) Çevre yönetim kısmı ve çevre yönetim işlem sorumlusu aşağıdaki belirtilen görevleri yerine getirir:

a) 15 inci maddede belirtilen hususlara uygun olarak denetleme kontrol formu hazırlar.

b) Tesis veya faaliyeti düzenli aralıklarla denetleme kontrol formu kapsamında kontrol ederek yükümlülüklerin yürürlükteki çevre mevzuatına uygun olarak yerine getirilip getirilmediğini tespit eder.

c) Sorumlusu olduğu tesis ve faaliyetin yılda en az bir defa ilgili çevre mevzuatı hükümlerine göre iç denetimini yapar ve denetleme raporunu hazırlar.

ç) Yaptığı denetimlerde tespit edilen aksaklıkların giderilmesi için tesis ve faaliyet sorumlusuna önerilerde bulunur ve aksaklığın giderilip giderilmediğinin takibini yapar.

d) Dış denetimlerde tesis veya faaliyette hazır bulunur, istenen bilgi ve belgeleri sağlar.

Çevre denetim görevlilerinin görev ve sorumlulukları

MADDE 11 – (1) Çevre denetim görevlileri aşağıdaki belirtilen görev ve sorumlulukları yerine getirir:

a) Denetim öncesi denetim ekibinin yaptığı koordinasyon çalışmalarına iştirak eder.

b) Denetlenecek birlik ve kurumdaki tesis veya faaliyetin daha önce yapılan denetimi esnasında tespit edilen aksaklıkları inceler ve değerlendirir.

c) Denetim esnasında ve sonrasında denetim ekibiyle gerekli koordinasyonu sağlar.

ç) Denetleme esnasında, denetleme kontrol formuna uygun olarak gerekli bilgileri toplar ve sonuçlarını değerlendirir.

d) Denetim sonunda, denetleme sonuç raporuna girmesi gereken hususları belirler ve denetleme amirine sunar.

e) Denetleme esnasında tespit ettiği ve denetleme sonuç raporunda yer alan aksaklıkların giderilip giderilmediği konusu ilgili birlik veya kurum ile görüşerek takibini yapar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çevre Yönetim Kısmı Oluşturma, Çevre Yönetim İşlem Sorumlusu ve Çevre Denetim Görevlilerini Görevlendirme Esasları

Görevlendirme esasları

MADDE 12 – (1) Çevre yönetim kısmı oluşturulması, çevre yönetim işlem sorumlusu ve çevre denetim elemanlarının görevlendirilmesi ile ilgili olarak;

a) Kuvvet komutanlıkları ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı karargâhlarında, tugay ve eşidi birlikler ile daha üst seviyedeki birlik ve kurumlarda, ikmal bakım merkez komutanlıkları, askerî fabrika komutanlıkları ve bakım, onarım, tersane komutanlıklarında en az üç çevre yönetim işlem sorumlusundan oluşan çevre yönetim kısmı oluşturulur.

b) Bağımsız alay, tabur, bölük ve eşidi birlik ve kurumlarda ise çevre yönetim işlem sorumlusu görevlendirilir.

c) Denetleme ve değerlendirme başkanlıklarında çevre denetim elemanları görevlendirilir ve dış denetimler söz konusu personel vasıtasıyla yerine getirilir.

ç) Asker hastanesi ve askerî sağlık kuruluşlarından yatak kapasitesi yirmi ve üzerinde olanlarda çevre yönetim kısmı kurulur.

(2) Oluşturulacak çevre yönetim kısmı ve görevlendirilecek çevre yönetim işlem sorumluları ile çevre denetim görevlilerinin kadrolu olması esastır. Ancak ihtiyaç ve kadro durumları göz önünde bulundurularak, çevre yönetim kısmı oluşturulması veya çevre yönetim işlem sorumlusu ile denetim görevlilerinin kadrolu kurulması veya ek görev verilmek suretiyle oluşturulması konusu Kuvvet komutanlıkları ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığınca yapılacak düzenlemelerle belirlenir ve uygulamaya konulur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çevre Denetim Planı, Programı ve Çevre Denetim Usul ve Esasları

Denetim planı

MADDE 13 – (1) Ülkenin çevre politikası ve stratejisi çerçevesinde askerî birlik, tesis ve faaliyetlerin çevre denetimi konusundaki önceliklerini, genel amaç ve hedeflerini belirlemek üzere çevre denetim birimleri tarafından; iç denetim veya dış denetimi kapsayan denetim planı hazırlanır. Denetim planı hazırlanırken, önceki denetim faaliyetlerinden elde edilen verilerden yararlanır.

(2) Hazırlanacak olan her çevre denetimi planı asgari olarak;

a) Denetime tabi birlik, kurumun, tesisin kapsadığı coğrafi alanı ve çevre denetimine ilişkin faaliyetlerini tanımlamalı,

b) Belli bir süreyi kapsamalı,

c) Gerekğinde değiştirilebilir olmalı,

ç) Kapsanan sahaların ve kontrol edilecek tesislerin türünü tanımlamalı,

d) Çevresel riskleri dikkate alarak rutin çevre denetimleri için bir program belirlenmeli ve bu programlar, farklı tür tesisler veya belirlenmiş tesisler için saha ziyaretlerinin sıklığını içermeli,

e) Şikâyet, kaza, herhangi bir aksaklık, izin verme amacı gibi durumlarda yapılan ve rutin olmayan denetimlerin usulünü de, içermelidir.

Yıllık denetim programı

MADDE 14 – (1) Yıllık denetim programları dış denetimler için Genelkurmay Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, kuvvet komutanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığınca hazırlanır ve uygulanır. İç denetimler için ilgili birlik veya kurum tarafından, sorumluluğunda bulunan tüm askerî birlik, tesis ve askerî bölgeler ile faaliyet ve tatbikatları kapsayacak şekilde hazırlanır. Yıllık denetim programına alınan tesisler ve faaliyetlerin yılda en az bir defa çevre denetimi yapılması sağlanır.

(2) Yıllık denetim programına alınan tesis ve faaliyetlerin denetimleri haberli yapılması durumunda, denetlemeden en az bir hafta önceden yıllık denetim programına alındıkları bildirilir.

(3) Kaza, ihbar, şikâyet gibi durumlarda veya ilgili birlik komutanı/kurum amirinin gerekli gördüğü hallerde denetim programına bağlı kalınmaksızın denetim icra edilebilir.

Denetleme kontrol formu hazırlanması

MADDE 15 – (1) Birlik/kurumların, konuş yerleri, konumu, tesis durumu ve faaliyetleri dikkate alınarak 6 ncı maddede belirtilen hususları kapsayacak şekilde çevre yönetim kısmı/çevre yönetim işlem sorumlusu/çevre denetim görevlileri tarafından denetleme kontrol formu hazırlanır ve çevre denetimlerinde bu formlar kullanılır.

(2) Birlik/kurumların teşkilat yapılarında, konumunda, tesis durumunda veya faaliyetlerde bir değişiklik olması halinde denetleme kontrol formlarında gerekli düzenlemeler yapılır ve formların devamlı güncel olması sağlanır.

Denetim usul ve esasları

MADDE 16 – (1) Çevre mevzuatına uyum sağlanması ve çevrenin korunması amacıyla, askerî birlik, kurum, tesis ve işyerlerinin konuşlandığı bölgeler ile kullanılan tesisler, icra edilen her türlü tatbikat ve faaliyetlerin denetimi, bu bölgelerden sorumlu komutanlıklar bünyesinde oluşturulacak denetim kısımlarınca gerçekleştirilir.

(2) İç denetim kapsamında;

a) İç denetimler, askerî birlik, kurum, tesis veya işyerlerinin bağlı olduğu komutanlıkça, tatbikatların icrasında ise tatbikattan sorumlu komutanlıkça görevlendirilecek çevre yönetim işlem sorumlusu veya oluşturulacak çevre yönetim kısmı tarafından icra edilir.

b) Çevre yönetim görevlisi veya çevre yönetim kısmı, hazırlanan yıllık denetleme programına ve 6 ncı maddede belirlenen hususlar kapsamında tesisi denetler ve İç Denetim Raporunu hazırlar. Tesis içi denetim raporunda;

1) 6 ncı maddede belirtilen denetlemeye tabi hususlara çevre mevzuatına uygun olarak işlem yapılıp yapılmadığı,

2) Denetleme esnasında tespit edilen eksik ve aksaklıkların neler olduğu,

3) Söz konusu eksik ve aksaklıklara ilişkin alınması gereken tedbirler ve yapılması gereken işlemler açıkça belirtilir.

c) Hazırlanan iç denetim raporunun bir nüshası birliğin bağlı olduğu komutana sunulur, bir nüshası ise yapılacak denetlemelerde kullanılmak üzere Denetleme ve Değerlendirme Başkanlıklarına gönderilir. Denetleme ve Değerlendirme Başkanlıklarının yıl sonu yapacağı çevre denetimine ilişkin genel değerlendirmede önemli bulunan hususlar, mevzuatta gerekli değişiklikleri yapabilmek veya alınması gereken tedbirleri belirleyebilmek amacıyla geri bildirim kapsamında Genelkurmay Başkanlığı ve Millî Savunma Bakanlığına gönderilir.

(3) Dış denetim; Genelkurmay Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, kuvvet komutanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı ile Sahil Güvenlik Komutanlığının Denetleme ve Değerlendirme Başkanlıklarınca gerçekleştirilir. Dış denetim kapsamında;

a) Kuvvet komutanlıkları ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığının Denetleme ve Değerlendirme Başkanlıklarınca icra edilen yıllık denetleme programına çevre denetim konuları ve çevre yönetim işlem sorumlusu/çevre yönetim kısmı dahil edilerek birliklerin yıllık çevre denetimi yapılır.

b) Denetim sonucunda, denetim esnasında tespit edilen eksiklikler, aksaklıklar, alınması gereken tedbirler, örnek uygulamaları içeren denetim sonuç raporu hazırlanır ve yayımlanır.

c) Genelkurmay Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Kuvvet Komutanlıkları ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı kendi bünyelerinde Çevre Yönetim Denetleme Kısımları oluşturarak, hazırlayacakları yıllık programlara uygun olarak kendilerine doğrudan bağlı birlik ve kurumların çevre denetimini gerçekleştirir. Ayrıca Genelkurmay Başkanlığınca, yapılacak planlamaya uygun olarak kuvvet komutanlıklarına bağlı birlik ve kurumların çevre denetlemelerini de yapabilir.

(4) Kaza, ihbar, şikâyet gibi durumlarda ve yıllık çevre denetleme planı dışında denetime gerek görüldüğü hallerde, denetleme programına bağlı kalmaksızın Genelkurmay Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, kuvvet komutanlıkları ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığınca çevre denetimi yapılabilir. Bu denetlemelerde gerek görülürse Çevre ve Orman Bakanlığı veya ilgili kamu kurum/kuruluşları ile üniversitelerden uzman personel talep edilebilir.

(5) Yıllık icra edilen denetleme esnasında her birliğin çevre denetimine ilişkin puanlama yapılır ve bu puanlama sonucunda en başarılı birlik/kuruma, Çevre Yönetimi Başarı Ödülü verilir. Ödüle ilişkin belge ve içeriği alt düzenleyici işlemlerle belirlenir.

(6) Atış ve tatbikatların planlama ve icrasında;

a) Tatbikat arazisinin seçimi ve kullanılması, geçici olarak açılacak tesislerin kullanılması, kullanılmış mühimmat/patlayıcı maddelerin toplanması ve imhası ile tatbikat sonrası arazinin rehabilitasyonu ve benzeri faaliyetler çevre mevzuatına uygun olarak değerlendirilir.

b) Çevre denetimi; tatbikat planlama makamınca görevlendirilecek çevre görevlisi/çevre kısmı tarafından, çevre mevzuatına uygun olarak gerçekleştirilir ve raporlanır. İhtiyaç duyulduğunda tatbikatların planlama ve icrasında, Çevre ve Orman Bakanlığı veya ilgili kamu kurum/kuruluşları ile üniversitelerden görüş veya personel talep edilebilir.

(7) Çevre denetimi sonunda ilgili komutanlıkça gerekli düzeltici tedbirler alınır veya aldırılır.

Faaliyetlerin durdurulması

MADDE 17 – (1) Denetlemeler esnasında veya herhangi bir sebeple yapılan tetkikler sonucunda çevre mevzuatına uygun olmayan hususların tespit edilmesi durumunda, söz konusu aksaklıklar düzeltmek amacıyla ilgili birlik/kuruma bir yılı aşmamak üzere süre verilir. Verilen süre kapsamında aksaklık giderilmemiş ise tesisin faaliyetinin belirli bir süre durdurulması konusunda ilgili kuvvet komutanlığı ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığına teklifte bulunulur.

(2) Tespit edilen aksaklıkların çevre ve insan sağlığı yönünden tehlike yaratması durumunda süre verilmeksizin faaliyetlerin durdurulması için hemen işlem başlatılır.

ALTINCI BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Uygulama esasları

MADDE 18 – (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar;

a) Genelkurmay Başkanlığı bağlıları ile kuvvet komutanlıkları için Genelkurmay Başkanlığıınca,

b) Jandarma Genel Komutanlığı ile Sahil Güvenlik Komutanlığı için Genelkurmay Başkanlığı ve İçişleri Bakanlığınca,

c) Millî Savunma Bakanlığı bağlıları için Millî Savunma Bakanlığınca,
hazırlanacak alt düzenleyici işlemlerle belirlenir.

Olađanüstü durumlar ve özel hükümler

MADDE 19 – (1) Bir kaza veya olağanüstü durumda muhtemel olumsuz çevresel etkileri kontrol altına almak ve azaltmak üzere önceden hazırlanmış olan acil durum planları uygulanır. Bu planlar önceden hazırlanır, tatbikatlarla geliştirilir ve koordine edilir. Gerekli araç, teçhizat ve malzeme hazır bulundurulur.

Yürürlük

MADDE 20 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 21 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Genelkurmay Başkanı, Millî Savunma Bakanı, İçişleri Bakanı ile Çevre ve Orman Bakanı birlikte yürütür